

آزاد^۱

۱- برای اطلاع بیشتر به ص ۴ بند ۱۳ مراجعه شود.

اخلاق فردی و اجتماعی

عنوان : این گونه باشیم	درس : هفتم
<p>۱- آشنایی با زندگی مشاهیر و بزرگان علم و ادب به عنوان اسوه الگوهای رفتاری مناسب مانند : افلاطون - فارابی - بهزاد و ...</p> <p>۲- تقویت روحیه تلاش و کوشش برای رسیدن به اهداف و کمال انسانی</p> <p>۳- تقویت روحیه امیدواری و عدم تسلیم در مقابل شکست ها و ناملازمات زندگی</p> <p>۴- تقویت روحیه سپاس‌گزاری و قدردانی از بزرگان علم و ادب</p> <p>۵- آشنایی با برخی نکات زبانی و ادبی مانند : (حاصل‌مصدر - زمان‌های حال، گذشته، آینده)</p> <p>۶- توانایی انجام فعالیت‌های پیوسته با مهارت‌های زبانی درس</p>	

شاعر	شعر	نمایش	بازی	نکته	واژه آموزشی	کلید واژه‌ها
		اجرای پانومیم		آموزش سه‌زمان اصلی فعل (گذشته، حال، آینده)	ساختن حاصل مصدر با استفاده از صفت + بی	تصمیم - تلاش - تحمل - احترام - مطالعه - اعتماد - حسین بهزاد - اعتماد - افلاطون - آیت الله مرعشی - آذراندami - تنگ دستی - محمد معین - ابونصر فارابی - خستگی ناپذیر - حاصل تلاش - نسخه‌ی خطی - میسر - روغن فروشی - شکیبایی - واکسن - شخصیتی - شیوع - شتافت - دکتر حسابی

فعالیت‌های کتاب بخوانیم	فعالیت‌های کتاب بخوانیم
۱- رونویسی از دو بند «دوم و آخر» ۲- جمله‌سازی ۳- تعیین کردن زمان انجام افعال ۴- نگارش درباره‌ی تصویرهای داده‌شده ۵- تهیه و نصب عکس و یا نقاشی از یک شخصیت بزرگ و توصیف آن در دو جمله ۶- کلمات هم‌معنی ۷- توضیح ضرب‌المثل‌های درس ۸- مشخص کردن نهاد، گزاره و زمان فعل هر جمله ۹- انشانویسی (نگارش خلاق)	درک و دریافت: نام‌بردن شخصیت‌ها و بزرگان درس، توضیح درباره‌ی ویژگی‌های شخصیت‌ها و بزرگان درس، بیان کردن راه‌های رسیدن به موفقیت. واژه‌آموزی: ساختن حاصل مصدر با استفاده از صفت + یی نکته: آموزش زمان‌های اصلی فعل (گذشته، حال، آینده) گفت و شنود: بحث و گفت‌وگو پیرامون انسان‌های موفق فعالیت‌های ویژه: مطالعه و کتاب‌خوانی و اجرای نمایش

الف) بخوانیم

○ اشاره

موضوع درس، معرفی انسان‌های نمونه و الگو است که با تحمل سختی‌ها و رنج‌ها به قله‌های کمال رسیده‌اند. نسل نوجوان، آرمان‌گراست و در مراحل مختلف زندگی نیاز به الگوهایی دارد، تا با استفاده از راه و رسم زندگی آنان استوارتر گام بردارد.

آشناکردن نسل نوجوان با زندگی چهره‌های درخشان، که هریک در روزگار خود نقش به‌سزایی در پربارکردن فرهنگ و تمدن ایران و جهان داشته‌اند، از محورهای اصلی درس است.

«جوینده یا بنده است»؛ یعنی، انسان جست‌وجوگر و تلاشگر به خواسته‌های خویش می‌رسد.

«نابرده رنج گنج میسر نمی‌شود مزد آن گرفت جان برادر که کار کرد.»
این سخن مشهور سعدی نیز حکایت از این دارد که هیچ چیز ارزشمندی به‌دست نمی‌آید مگر در سایه‌ی کوشش و تلاش!

○ مفاهیم و نکات اساسی متن

۱- نکات مفهومی

زندگی‌نامه

افلاطون (۴۲۷-۳۴۷ ق.م): افلاطون فیلسوف یونان باستان و از بزرگ‌زادگان آتن بود. ده سال از دوران جوانی خود را نزد سقراط حکیم به تحصیل و دانش‌گذراند و از اندیشه‌های او تأثیر بسیار پذیرفت. پس از مرگ استاد خود، آتن را ترک کرد و دوازده سال به سیر و سفر پرداخت. پس از بازگشت به زادگاه خود، در باغی به نام *آکادمی*، مدرسه‌ای بنیاد گذاشت.

نظر افلاطون درباره‌ی اخلاق این است که فضیلت، یعنی اخلاق پسندیده، نتیجه‌ی دانش است. افلاطون معتقد است بهترین حکومت آن است که رهبری آن با حکیمان یا اندیشه‌وران و فیلسوفان باشد. افلاطون فرد را مهم نمی‌شمارد بلکه جامعه را اصل می‌داند. به نظر افلاطون، وظیفه‌ی اصلی حکومت، آموزش و پرورش است.

ابونصر فارابی: حکیم ابونصر فارابی، دانشمند ایرانی، از بسیاری علوم مانند ریاضیات، نجوم، منطق، فلسفه، موسیقی و طب بهره کافی داشت و به علت شرح عقاید ارسطو در عالم اسلام، وی را «معلم ثانی» لقب داده‌اند.

فارابی از ماوراءالنهر به قصد تحصیل علوم به بغداد رفت و پس از فراگرفتن عربی و فلسفه عازم مصر شد. مدتی در حلب به تألیف و تعلیم مشغول بود. در آثار وی نفوذ اصل عرفانی مشهود است. فارابی در سال ۳۳۹ درگذشت.

حسین بهزاد: حسین بهزاد، استاد بزرگ و مشهور مینیاتور، متولد ۱۲۷۲ خورشیدی است. پدرش نقاش و قلمدان‌ساز بود. استاد حسین بهزاد پس از کمال‌الدین، بهزاد، هراتی، بزرگ‌ترین استاد مینیاتور معاصر است. از آثار معروف او یکی، تابلوی صفی‌الدین ارموی و دیگری، تابلوی رودکی است. وی در سال ۱۳۴۷ به رحمت ایزدی پیوست.

ازگیلان سرسبز تا ونوس (زهره): گودالی به قطر ۳۰ کیلومتر در نیم‌کره‌ی جنوبی سیاره‌ی زهره به نام دکتر آذر اندامی، پزشک و *باکتری‌شناس* فقید ایرانی، نام‌گذاری شده است. زنده‌یاد دکتر آذر اندامی در سال ۱۳۰۵ خورشیدی (۱۶ آذر ۱۳۰۵) در رشت دیده به جهان گشود. دوره‌ی ابتدایی را با رتبه‌ی ممتاز به پایان رسانید. چون با دشواری معیشت، دست به گریبان بود، و مادرش در غیاب پدر زندگی را اداره می‌کرد او در دوره‌ی متوسطه، خود از راه تدریس در امرار معاش، مادر را یاری می‌داد. وی دیپلم دانشسرا را در سال ۱۳۲۴ اخذ کرد. چون از نظر سن واجد شرایط استخدام نبود، مدت یک سال به‌طور رایگان در دبستان‌های رشت مشغول به تدریس شد و بالاخره، در سال ۱۳۲۵ به استخدام فرهنگ آن زمان درآمد.

از آن‌جا که علاقه‌ی وافری به تحصیلات عالیه داشت، در سال ۱۳۳۱، موفق شد وارد دانشکده‌ی پزشکی دانشگاه تهران شود. او در دوران دانشجویی خود به تدریس در مدارس جنوب تهران پرداخت.

پس از اخذ گواهی‌نامه‌ی پزشکی خود و طی دوره‌های کارورزی در بخش زنان به دلیل علاقه‌ی وافرخود در امر تحقیق در انستیتوپاستور ایران به واکسن‌سازی میکروبی مشغول شد او با کوشش فراوان چند طرح تحقیقاتی در زمینه‌ی باکتری‌شناسی و عفونت‌های بیمارستانی در بیمارستان‌های تهران انجام داد و مقالاتی در مجله‌های علمی و پزشکی به چاپ رسانید.

در سال‌های ۴۳ تا ۴۵ هم‌زمان با همه‌گیری شبه‌وبای التور در ایران و کشورهای همجوار با کوشش‌های شبانه‌روزی خود واکسن مورد نیاز کشور آنان را ساخت موفق به دریافت مدال علمی از مسئولان وقت شد او با استفاده از بورس تحصیلی انستیتوپاستور ایران، به مدت یک سال، در پاریس به سر برد و در سال ۱۳۴۶ (۲۵ آوریل ۱۹۶۷ میلادی) گواهینامه‌ی تخصص باکتری‌شناسی خود را از انستیتوپاستور پاریس دریافت کرد. پس از بازگشت به ایران، با توجه به آمادگی علمی و تجربی در رشته‌های مختلف آزمایشگاهی، موفق شد در ضمن کار تحقیقاتی در انستیتوپاستور ایران، تخصص علوم آزمایشگاهی بالینی را از دانشگاه تهران در سال ۱۳۵۳ و دانشنامه‌ی تخصصی با اخذ پروانه‌ی کار در امور آزمایشگاهی را دریافت کند.

دکتر آذر اندامی چندین بار از طرف انستیتوپاستور ایران جهت مطالعه و تحقیق در زمینه‌ی باکتری‌های روده‌ای، باکتریوفاژ و سرم‌شناسی و شرکت در کنفرانس میکروبی‌شناسی بروکسل به فرانسه و بلژیک اعزام شد. هم‌چنین، او چندین طرح تحقیقاتی در انستیتوپاستور پاریس انجام داد و مقالاتی در این زمینه منتشر کرد.

زنده‌یاد دکتر اندامی در ۲۸ مرداد ۱۳۶۳ در تهران بدروود حیات گفت و شمع وجودش در عالم علم خاموش شد و در بهشت زهرا به خاک سپرده شد.

سعدی: شیخ سعدی نه‌تنها شاعر بزرگ زبان فارسی بلکه یکی از بزرگ‌ترین سخن‌سرایان جهان است. خانواده‌اش از علمای دین بودند. او در سال‌های اول سده هفتم هجری در شیراز متولد شد. در دوره‌ی جوانی به بغداد رفت و در مدرسه‌ی نظامیه و حوزه‌های دیگر به تحصیل علوم دینی و ادبی پرداخت. آن‌گاه به عراق، شام و حجاز مسافرت کرد و در اواسط سده‌ی هفتم هنگامی که ابوبکر بن سعد، از اتابکان سلغری در فارس فرمانروایی داشت، به شیراز آمد. او در سال ۶۵۵ هجری کتاب معروف *بوستان* را به نظم درآورد و یک سال بعد، *گلستان* را تصنیف کرد و در نزد اتابک ابوبکر و بزرگان دیگر، قدر و منزلت فراوان یافت.

سعدی در ضمن قصیده و غزل‌های خود به بزرگان، امرای فارس، سلاطین مغول معاصر خویش و وزرایشان پند و اندرز می‌داد. وی در یکی از سال‌های ۶۹۱ تا ۶۹۴ درگذشت. آرامگاه

او در شیراز، زیارتگاه ادب‌دوستان است.

آیت‌الله مرعشی (۱۳۶۹-۱۳۷۶ ش.): آیت‌الله‌العظمی نجفی مرعشی در ۲۰ صفر ۱۳۱۵ ق. در نجف دیده به جهان گشود. او تا سال ۱۳۴۲ قمری در نجف زندگی کرد و با کسب علم فراوان به ایران آمد و حدود هفتاد سال به تدریس پرداخت. وی در حدود ۱۴۸ عنوان کتاب نوشت و به دلیل علاقه، هزاران کتاب را در سال‌های اقامت در عراق از چنگ بیگانگان غارتگر فرهنگ نجات داد. کتاب‌خانه‌ی بزرگ ایشان در قم، بیش از هشتاد هزار کتاب خطی دارد که به همت او جمع‌آوری شده است. این عالم بزرگوار پس از ۹۶ سال زندگی پربرکت، در هفتم شهریور ۱۳۶۹ درگذشت. مزار او در کتاب‌خانه‌اش زیارتگاه مؤمنان و عاشقان مطالعه و کتاب است.

روزی آیت‌الله مرعشی در جوانی، در نجف‌اشرف، زن تخم‌مرغ‌فروشی را می‌بیند که کتابی را برای فروش در دست دارد. وقتی کتاب را خوب بررسی می‌کند، متوجه می‌شود که تنها نسخه‌ی دست‌نویس کتاب «ریاضی‌العلمای» علامه میرزا عبدالله افندی است. او با خوش‌حالی، کتاب را به چند برابر قیمت از زن می‌خرد. در این میان سرو کله‌ی کاظم دجیلی دلال خرید کتاب برای انگلیسی‌ها، پیدا می‌شود. او به زور کتاب را از آیت‌الله مرعشی می‌گیرد و به زن می‌گوید من آن را به قیمت بیشتر می‌خرم، اما زن می‌گوید: آن را فروخته‌ام. کاظم دجیلی سرخورده و عصبانی باز می‌گردد. آیت‌الله مرعشی به همراه زن به حجره می‌رود تا مبلغ کتاب را به او پرداخت کند. اما چون پول کافی ندارد، تمام وسایل و لباس‌هایش را بابت بقیه‌ی پول به زن می‌دهد. مدتی بعد، کاظم دجیلی به همراه چند شرطه (پلیس) به مدرسه می‌رود و آیت‌الله مرعشی را به جرم سرقت کتاب دستگیر می‌کند.

آیت‌الله مرعشی در زندان هم چنان به کتاب فکر می‌کند و از خداوند می‌خواهد آن را حفظ کند. روز بعد مرجع بزرگ عصر، آیت‌الله میرزا فتح‌الله نمازی اصفهانی، مشهور به شیخ‌الشریعه، نماینده‌ای را برای آزادی وی می‌فرستد آن‌ها هم او را آزاد می‌کنند، به شرط آن که کتاب را ظرف یک ماه به حاکم انگلیسی تحویل دهد. آیت‌الله مرعشی در این مدت با کمک طلاب نسخه‌ای از روی کتاب تهیه می‌کند و در وقت مقرر کتاب را به شیخ‌الشریعه تحویل می‌دهد. اما پیش از رسیدن مهلت مقرر، حاکم انگلیسی به دست عده‌ای از مردم نجف به قتل می‌رسد.

دکتر محمود حسابی، چهارساله بود که با خانواده‌ی خود به کشور «لبنان» سفر کرد. او در آن کشور، با مشکلات بسیاری روبه‌رو شد. با وجود این، مدرسه را رها نکرد. دوره‌ی ابتدایی را در همان جا خواند. بعد به درس خود ادامه داد و وارد دانشگاه شد. اولین رشته‌ای که محمود حسابی خواند، «ادبیات» بود. بعد از آن، در رشته‌ی «مهندسی راه و ساختمان» به تحصیل پرداخت. محمود آن قدر به علم علاقه‌مند بود که در دانشگاه رشته‌های «ریاضی» و «ستاره‌شناسی» را نیز ادامه داد. سپس دو سال در رشته‌ی «حقوق» تحصیل کرد و بعد از آن به سراغ رشته‌ی برق رفت.

دکتر حسابی پس از سی سال مطالعه و تحقیق به ایران بازگشت. او می‌خواست به مردم کشورش خدمت کند و به جوانان ایرانی علم بیاموزد.
او تا آخرین روزهای زندگی خود تحقیق می‌کرد. دکتر حسابی فردی کوشا، وقت‌شناس و بسیار منظم بود. او از وقت خود به‌درستی استفاده می‌کرد.
دکتر محمود حسابی کتاب‌های زیادی نوشت و در سال ۱۳۷۱، **مرد علمی جهان** شناخته شد. دکتر حسابی کارهای زیادی انجام داد؛ از جمله:

- دارالمعلمین عالی را تأسیس کرد که امروز دانشگاه تربیت معلم نام دارد.
 - اولین ایستگاه هواشناسی را پایه‌گذاری نمود.
 - اولین دستگاه رادیولوژی را برای عکس‌برداری از اعضای بدن به‌راه انداخت.
 - دانشگاه تهران و دانشکده‌ی علوم را تأسیس کرد.
 - جایی برای دیدن و شناختن ستاره‌ها به وجود آورد که به آن، «رصدخانه» می‌گویند.
- به نظر شما، آیا ما هم می‌توانیم این گونه باشیم؟

۲- نکات نگارشی: در این درس از صفت‌های بسیاری استفاده شده است؛ مانند:

بزرگ، ارزشمند، استوار و ...
صفت از انواع کلمه است که درباره‌ی یکی از ویژگی‌های موصوف خود از قبیل کیفیت، کمیت، اندازه، نوع، رنگ، بو، مزه و ... توضیح می‌دهد.
هر قدر صفت مناسب‌تر، دقیق‌تر و سنجیده‌تر باشد، درک و تجسم مطلب آسان‌تر خواهد بود. نویسنده با انتخاب صفت‌های مناسب به‌خوبی می‌تواند از آن‌ها در فضاسازی نوشته‌ی خود استفاده کند. برای هر نوع نوشته‌ای باید از صفات خاصی استفاده کرد؛ مثلاً در نوشته‌های طنزآمیز، صفت‌ها باید متناسب با نوع بیان طنز انتخاب شود. به‌طورکلی برای هر موصوف خاص، صفت خاص وجود دارد.

۳- توصیه‌های املایی: کلمات «گذشتن، غارت، نام‌گذاری، خستگی‌ناپذیر، تحمل» اهمیت املایی دارند. برای کلمه‌هایی مثل «خویش» نیز بهتر است با بیان معانی آن‌ها رفع ابهام شود تا یادگیری آن دچار اشکال نگردد.

خویش: به معنی خود است و با کلمه‌ی خویش، به معنی گاوآهن، هم‌آواست.

غارت به معنی چپاول و تاراج کردن است.

خستگی‌ناپذیر: یعنی کسی که هرگز احساس خستگی نمی‌کند. کنایه از تحمل و صبر زیاد داشتن است. در ترکیب نام‌گذاری، گذاردن به معنی تعیین کردن و قراردادن است؛ مثل قانون‌گذاری.

۴- آرایه‌های ادبی: در این درس، آوردن گفته‌هایی از دیگران سبب ایجاد تنوع نوشته

و التذاذ خواننده شده است. به چنین آرایه‌ای «تضمین» می‌گویند؛ مانند: گنج بدون رنج به دست نمی‌آید.

۵- نکات دستوری: در این درس، با سه زمان انجام فعل (گذشته، حال و آینده) آشنا

می‌شویم.

الف: ماضی که شامل انواع زیر است

ماضی ساده: بن ماضی + شناسه‌های ماضی

مثال: رفتی - رفتی - رفتی - رفتی - رفتی - رفتی

ماضی استمراری: می + ماضی ساده

مثال: می‌رفتم - می‌رفتی - می‌رفت - می‌رفتیم - می‌رفتید - می‌رفتند

ماضی بعید: صفت + بودم، بودی، بود، بودیم، بودید، بودند

مثال: رفته بودم، رفته بودی، رفته بود، رفته بودیم، رفته بودید، رفته بودند

ماضی التزامی: صفت + باشم، باشی، باشد، باشیم، باشید، باشند

مثال: رفته باشم - رفته باشی - رفته باشد - رفته باشیم - رفته باشید - رفته باشند

ماضی نقلی: صفت + ام، ای، است، ایم، اید، اند

مثال: رفته‌ام، رفته‌ای، رفته‌است، رفته‌ایم، رفته‌اید، رفته‌اند

ب: مضارع

مضارع اخباری: می + بن مضارع + شناسه‌های مضارع؛ مثال: می‌روم

مضارع التزامی: ب + بن مضارع + شناسه‌های مضارع؛ مثال: بروم

پ: آینده

خواهم، خواهی، ... + بن ماضی

مثال: خواهم رفت، خواهی رفت، خواهد رفت و ...

راه کارهای پیشنهادی تدریس

۱- تدریس به شیوه‌ی خطابه‌ای

۲- تدریس به شیوه‌ی گروهی

۳- تدریس از طریق ایفای نقش (به‌گونه‌ای که مسئولیت معرفی یک شخصیت را داشته

باشد.)

۴- تدریس از راه تحقیق و پژوهش

۵- تدریس از راه بحث و گفت‌وگو

۶- تدریس در کتاب‌خانه‌ی دبستان و مراجعه به زندگی‌نامه‌ی یک یا چند تن از بزرگان

۷- دعوت کردن از افراد فرهیخته‌ای که به آن‌ها دسترسی دارید و شنیدن سرگذشت زندگی

از زبان خودشان

۸- بیان خاطراتی از پدران و مادران موفق

۹- نقاشی از ضرب‌المثل‌های درس

۱۰- تدریس با استفاده از نمایش فیلم افراد موفق

۱۱- و ...

○ فعالیت‌ها

۱- **درک و دریافت:** هدف از این تمرین، تقویت دو مهارت زبان‌آموزی، یعنی شنیدن و گفتن، در دانش‌آموزان است. علاوه بر آن معلم می‌تواند از طریق این تمرین نوعی ارزیابی تکوینی از درس تحت عنوان درک مطلب داشته باشد.

برای پاسخ‌دهی به این سؤالات می‌توان از روش‌های بارش فکری و بحث و گفت‌وگو در گروه‌ها استفاده کرد.

پاسخ‌ها نیز ارجاعی - استنباطی (همگرا - واگرا) است.

پاسخ پیشنهادی سؤال ۲

تلاشگر، امیدوار، کوشا، هدفمند، جدی، مصمم، اعتماد به نفس بالا و علاقه‌مند به علم و دانش و مردم و کشورشان

۲- **واژه‌آموزی:** هدف از این تمرین، گسترش حوزه‌ی واژگان در دانش‌آموزان است تا علاوه بر غنی‌تر کردن این گنجینه بتوانند این کلمات (واژگان) را در گفته‌ها و نوشته‌های خود به کار برند. ساخت این کلمه‌ها از ترکیب نوعی صفت + «یی» است.

برای آموزش این قسمت می‌توان از «روش مکاشفه‌ای» استفاده کرد. تا دانش‌آموزان قاعده‌ی مورد نظر را در قالب مثال‌ها و مصداق‌های ارائه‌شده کشف کنند.

۳- **نکته:** دانش‌آموزان قبلاً با فعل آشنا شده‌اند. در این تمرین، سه زمان انجام فعل یعنی گذشته، حال (مضارع) و آینده با رسم نمودار نشان داده شده است.

برای آموزش این قسمت می‌توان از تمرین و تکرار برای تثبیت و تعمیم یادگیری این فعالیت دانش‌آموزان را به ارائه‌ی مثال‌های متعدد مرور کردن هدایت کرد. فراموش نکنیم که معلم رهبر و هدایت‌کننده‌ی گروه است.

گذشته (ماضی): رفتم

حال (مضارع): می‌روم.

آینده (مستقبل): خواهیم رفت

۴- **گفت و شنود:** هدف از این تمرین نیز تقویت دو مهارت شفاهی زبان یعنی: شنیدن و

گفتن و نیز ایجاد ارتباط و تعامل بین گروه‌های کلاسی است. می‌توان از تجربه‌های دانش‌آموزان و کتاب‌های موجود در بحث و گفت‌وگوهای گروهی استفاده کرد.

۵- **فعالیت‌های ویژه:** هدف از این تمرین، تثبیت و تعمیم آموخته‌ها و ایجاد فضایی شاد و آزاد در کلاس توسط اجرای نمایش و کتاب‌خوانی است.

ب) بنویسیم

۱- هدف از این تمرین، تقویت املا، تقویت رونویسی و بندنویسی است.

۲- هدف از این تمرین، تقویت مهارت نوشتن جمله‌های خلاق و آزاد است تا دانش‌آموزان با کاربرد صفت بیشتر آشنا شوند.

پاسخ پیشنهادی:

شکیبایی: موفقیت در رسیدن به هدف‌ها، شکیبایی و صبر است.

بینایی: انسان‌های موفق از حس بینایی خود به خوبی استفاده می‌کنند.

دانیی: دانایی دریایی است که پایانی ندارد.

موفقیت: همه‌ی انسان‌ها با کسب موفقیت خوش حال می‌شوند.

جوینده: به کسی که برای به‌دست‌آوردن چیزی تلاش می‌کند، «جوینده» می‌گویند.

۳- هدف از این تمرین آشنایی بیشتر با زمان انجام فعل و توانایی بیشتر در تعیین زمان انجام فعل می‌باشد.

مانند: رسیده‌اند (گذشته) - خواهیم بیمود (آینده) - به‌دست آورد (گذشته) - به‌دست می‌آورد (حال)

۴- هدف از این تمرین، تقویت مهارت تصویرخوانی، تصویرنویسی (آموزش املائی تصویری)، بندنویسی، نگارش خلاق و آشنایی بیشتر با انواع مشاغل است.

۵- هدف از این تمرین، توانایی در معرفی شخصیت‌های بزرگ، بیان احساسات و اندیشه از راه ترسیم نقاشی و تقویت جمله‌سازی است.

۶- هدف از این تمرین آشنایی بیشتر با کلمه‌های هم‌معنی (مترادف)، تقویت املا و رونویسی است.

۷- هدف از این تمرین، آشنایی بیشتر با ضرب‌المثل‌ها، درک معنا و مفهوم ضرب‌المثل‌های درس، تقویت املا و رونویسی است.

پاسخ پیشنهادی: عاقبت جوینده یابنده بود. یعنی: کسی که جست‌وجوگر باشد و در پی به‌دست‌آوردن چیزی باشد یقیناً به آن چیز می‌رسد.

– نابرده رنج، گنج میسر نمی‌شود. یعنی: تا رنج و سختی نباشد هیچ چیز ارزشمندی به دست نمی‌آید.

۸– هدف از این تمرین، آشنایی بیشتر با نهاد و گزاره، زمان فعل و نیز تقویت جمله‌سازی است.

نهاد	گزاره	زمان فعل
زهرا و رضا	به گل‌ها آب می‌دهند	حال
سخت‌کوش	به موفقیت خواهد رسید	آینده
مردمان آزاده‌ی ایران	زیر بار ذلت نمی‌روند	حال
بهار	دانه‌ها را از خواب بیدار کرد.	گذشته

○ انشای هفته

هدف تقویت نگارش خلاق، آشنایی با ویژگی‌های اخلاقی، جسمانی، بهداشتی و ...، آشنایی با چگونگی رفتار با دیگران و ... است.

نمونه‌هایی از شعر درس ۷

درد ستانی کن و درمان دهی

عمر به خشنودی دل‌ها گذار	تا ز تو خشنود شود کردگار
سایه‌ی خورشید سواران طلب	رنج خود و راحت یاران طلب
درد ستانی کن و درمان دهی	تات رسانند به فرماندهی
گرم شو از مهر و زکین سرد باش	چون مه و خورشید جوانمرد باش
هر که به نیکی عمل آغاز کرد	نیکی او روی بدو باز کرد

همنشینی

منشین با بدان که صحبت بد	گرچه پاکی تو را پلید کند
آفتاب ارچه روشن است او را	پاره‌ای ابر ناپدید کند

سنایی غزنوی

درس : هشتم	عنوان : خدمت به مردم، عبادت است
اهداف	<p>۱- آشنایی بیشتر با خیرین و خدمت‌گزاران جامعه</p> <p>۲- تقویت روحیه‌ی تعاون، همیاری و همدلی</p> <p>۳- پی بردن به ارزش خدمت به مردم و از خودگذشتگی</p> <p>۴- تقویت روحیه‌ی قدرشناسی و قدردانی از خدمت‌گزاران</p> <p>۵- آشنایی با برخی نکات زبانی و ادبی مانند : (معانی مختلف یک واژه، جمع مکسر، نهاد و گزاره)</p> <p>۶- توانایی انجام فعالیت‌های پیوسته با مهارت‌های زبانی و ادبی درس</p>

شاعر	شعر	نمایش	بازی	نکته	واژه آموزشی	کلید واژه‌ها
		اجرای پانتومیم		آشنایی با مفعول به‌عنوان بخشی از گزاره	آشنایی با معانی مختلف یک واژه - آشنایی با جمع مکسر	<p>خدمت - آرامش - صبور - شبانگاه - محبوب - آژیر - حادثه‌ای - بی تابانه - منتظر - آتش‌نشانی - آمبولانس - نیروهای امداد - زیرآوار - صحنه‌ی خطرناک - سرزمین - گم‌نامی - عاشقانه - چرخ کارخانه‌ها - باطراوت - پرمحصول - اعماق معادن - خدمت‌گزار - فداکاری - خوبان - درمانگاه - آب‌انبارها - عظمت - وقف - خیرین - مدرسه‌ساز - شادکامی - سعادت - اینار - بهبود - اوج - مروهون</p>

فعالیت‌های کتاب بنویسیم	فعالیت‌های کتاب بخوانیم
<p>۱- خلاصه‌نویسی در دو بند</p> <p>۲- جمله‌سازی برای مخالف کلمه‌ها</p> <p>۳- مشخص کردن مفرد کلمات جمع</p> <p>۴- مشخص کردن سه جمله‌ی مفعول‌دار</p> <p>۵- ساختن جمله‌های مفعول‌دار</p>	<p>درک و دریافت :</p> <p>۱- نام‌بردن مشاغل</p> <p>۲- ذکر کارهای نیک</p> <p>۳- معنی کردن عبارتی از متن</p> <p>واژه آموزشی :</p> <p>۱- گسترش گنجینه‌ی واژگان</p> <p>۲- با حوزه‌ی مختلف معنی یک واژه</p>

۶- خوشنویسی	۳- تشخیص جمع مکسر	نکته‌ها :
۷- بندنویسی درباره‌ی تفاوت‌ها و شباهت‌های تصویر	۱- تشخیص نهاد و گزاره	
۸- نگارش	۲- آشنایی بامفعول به عنوان بخشی از گزاره	گفت و شنود :
	۱- نام بردن خدمتگزاران دیگر جامعه	
	۲- معنی کردن عبارتی از متن	فعالیت‌های ویژه :
	۳- ذکر خدمتگزار محلی	
	۱- داستان خوانی	
	۲- اجرای نمایش	

الف) بخوانیم

○ اشاره

۱- «تعاونوا علی البر والتقوی»

قرآن به مسلمانان دستور می‌دهد که «با یک‌دیگر در کارهای نیک و پرهیزگاری همکاری کنید.» تعاون و خدمت به خلق خدا عبادت است. مسلمانی که خدا را دوست دارد، خلق خدا را نیز دوست دارد و برای رضای خدا، در راه آسایش خلق، کمک و حتی فداکاری می‌کند. کمک کردن به دیگران گاه پنهانی و گاه آشکار است.

بعضی از مردم نه تنها از مال بلکه از وقت، دانش و نیروی خود نیز به دیگران انفاق می‌کنند. در جامعه‌ی اسلامی، رفتار اجتماعی با ارزش‌تر و بهتر از انفاق هم وجود دارد و آن ایثار است. ایثار به معنی مقدم شمردن دیگران بر خود است. در آیه‌ی ۹ سوره‌ی حشر آمده است: «و یؤثرون علی انفسهم ولو کان بهم خصاصه؛ مردم با ایمان کسانی هستند که هر چند خود سخت نیازمند باشند، دیگران را بر خود مقدم می‌دارند و ایثار می‌کنند.»

○ مفاهیم و نکات اساسی متن

۱- آرایه‌های ادبی: در جمله‌ی «دست‌هایی که مهربانی را می‌شناسند»، نویسنده از آرایه‌ی مجاز استفاده کرده است. در واقع، او در ظاهر چیزی می‌گوید اما منظورش چیز دیگری است. منظور از دست‌ها، صاحبان دست، یعنی انسان‌هاست.

مجاز در آرایه‌های ادبی: مجاز دایره‌ی الفاظ را در زبان گسترش می‌دهد؛ زیرا، به یک واژه امکان می‌دهد تا در معانی متفاوتی به کار رود. از سوی دیگر، مجاز، سخن را از مبالغه و اغراق بیشتر بهره‌مند می‌سازد.

طاعت سر بریدنم باشد وز حبیبم سر بریدن نیست
در مصراع دوم شعر، وقتی شاعر «سر» را در معنی «اندیشه» به کار می‌گیرد، گویی او سر را چیزی جز اندیشه نمی‌داند در حالی که به واقع این گونه نیست و سر تنها جایگاه اندیشه است. علت پیدایش مجاز، علاوه بر تخیل، صرفه‌جویی در زبان است؛ زیرا، الفاظ محدود ولی معانی نامحدودند. از طرف دیگر، مجاز، ذهن را در طلب مفهوم تازه‌تر به جست‌وجو و تلاش وامی‌دارد و این تلاش سبب لذت ادبی و نشانه‌ی تأثیر نفوذ سخن است.

— یکی دیگر از هنرهای نویسنده در این متن، واج‌آرایی است. «واج‌آرایی» یعنی تکرار یک واج (صامت یا مصوت) در کلمه‌های یک مصراع یا بیت یا بند به گونه‌ای که آفریننده‌ی موسیقی درونی باشد و بر تأثیر شعر بیفزاید.

مثال:

خیال خال تو با خود به خاک خواهم برد که تا ز خال تو خاکم شود عبیرآموز
در این مثال، شاعر صامت «خ» را در آغاز هفت واژه آورده است؛ یعنی، «خ» بیش از هر صامت دیگری تکرار شده و همین باعث گردیده است که در موسیقی درونی بیت مؤثر باشد و بر تأثیر و زیبایی آن بیفزاید. این تکرار را واج‌آرایی (نغمه‌ی حروف) گفته‌اند؛ زیرا، آرایه‌ای است که از تکرار یک واج حاصل می‌شود.

نویسنده در بند اول متن درس با تکرار «ش»، در بند سوم با «ح و ه» و در بند پنجم با «س» و ... بر خوش‌آهنگی و زیبایی اثر خود افزوده است.

آوردن حروف یکسان در کنار یک‌دیگر بر زیبایی نثر می‌افزاید.

۲— نکات دستوری: دیدنی، نوشتنی، دوست داشتنی و ... صفت‌هایی هستند که از مصدر+ی ساخته می‌شوند. در این گونه کلمات، هدف معرفی صفت لیاقت است؛ یعنی، صفتی که شایستگی و قابلیت موصوف را می‌رساند؛ مانند: خوردن + ی: خوردنی

نمونه‌های دیگر این گونه صفات عبارت‌اند از کتاب خواندنی، فیلم دیدنی، داستان شنیدنی، آب آشامیدنی، بچه‌ی دوست داشتنی و ...

— دلسوزانه، بی‌تابانه، صادقانه، عاشقانه و ... از جمله صفت‌هایی هستند که با پسوند «انه» ساخته می‌شوند.

پسوند «انه» برای شباهت و نسبت به کار می‌رود، صفت و قید می‌سازد.

مثال :

— این داستان، کودکانه است. (صفت)

— زینب (س) سخنان خود را شجاعانه بر زبان آورد. (قید)

— شالیزار، کنشزار و ... از واژه‌های مشتق با پسوند «زار» هستند. به واژه‌هایی که از یک پایه‌ی واژگانی (فعلی یا غیرفعلی) و چند پیشوند یا پسوند تشکیل می‌شود، «واژه‌ی مشتق» می‌گویند. واژه‌ی مشتق بر دو گونه است.

الف : واژه‌ی مشتق فعلی مثال : رفتار، دانش

ب : واژه‌ی مشتق غیر فعلی مثال : گلدان، شالیزار

۳— نکات نگارشی : نگارش این متن، توصیفی — تحلیلی است؛ در واقع، نویسنده از طریق پرسیدن سؤال به جواب‌هایی می‌رسد (نوشته‌ی استدلالی) و خودش برای آن استدلال می‌کند بدون این که نام منابع را ذکر کند. شروع آن غافلگیرانه است نوع نوشته‌ی این متن با درس‌های قبلی متفاوت است. نویسنده نوع خدمت همه‌ی مشاغل را بدون این که اسمی از آن‌ها ببرد در این‌جا آورده است.

(آموزگار می‌تواند از دانش‌آموزان بخواهد با توجه به نوع نوشتاری این متن برای پاسداشت خدمت به دیگران مطالبی بنویسد).

نوشته‌ها از نظر نوع نگارش سه نوع هستند :

۱— گونه‌ی توصیفی تشریحی : حاصل دیده‌ها و شنیده‌ها

۲— گونه‌ی تحلیلی : حاصل تأملات درونی

۳— گونه‌ی تحقیقی : حاصل پژوهش

● گونه‌ی تحقیقی : این گونه نوشته‌ها براساس آزمایش، تحقیق، تجربه، آمار و اسناد تهیه می‌شود؛ یعنی : بر پایه‌ی منطق و استدلال استوار است و حدس، گمان، احساس و تخیل در آن جایی ندارد. دقت، امانت، سادگی بیان، منطق و استدلال از ویژگی‌های اصلی این گونه نوشته‌هاست.

● گونه‌ی توصیفی : در این گونه نوشته‌ها، نویسنده می‌کوشد تا با دقت و موشکافی شرح دقیق صحنه‌ها، وقایع، حوادث و مسائل، زشتی‌ها و زیبایی‌ها، را برای خواننده توصیف کند.

● گونه‌ی تحلیلی : در برخی از نوشته‌های سیاسی، اجتماعی یا ادبی و هنری صرفاً با تکیه بر ذهن و احیاناً مطالعه‌ی برخی منابع، به نگارش دست می‌زنیم. در این گونه مقاله‌ها، آمار، آزمایش، تجربه و نمونه‌برداری کمتر دخالت دارد.

۴— توصیه‌های املائی : در این درس، دانش‌آموزان ممکن است در نوشتن «گذار» یا «گزار» در کلمه‌هایی مانند قانون‌گذار، نمازگزار، خدمت‌گزار و ... دچار اشتباه شود. باید به آن‌ها گفت که با توجه به معنی کلمه در جمله، آن را صحیح بنویسند.

«گزار» به معنی به جا آوردن است: نماز گزار یعنی کسی که نماز به جای می آورد. گزاردن یعنی ادا کردن، به جا آوردن، انجام دادن
گزار به معنی گزارنده در ترکیب با کلمه‌ی دیگر مثل خدمت گزار، سپاس گزار

○ فعالیت‌ها

۱- درک و دریافت: درک مفاهیم و مطالب متن درس از دو طریق ارجاعی یا استنباطی صورت می‌گیرد.

۲- واژه آموزشی

اهداف

۱- گسترش گنجینه‌ی واژگان دانش‌آموزان

۲- آشنایی با معانی متفاوت یک واژه

۳- توانایی به کارگیری معانی مختلف یک واژه در گفتار و نوشتار

پاسخ پیشنهادی: در جمله‌ی اول: نشاند (نشستن)

در جمله دوم: نشاند (کاشتن)

در جمله‌ی سوم: فرونشاند (خاموش کرد)

با توجه به مثال بالا، گاهی یک واژه چند معنا دارد؛ مثل: شیر در سه معنا (شیر جنگل، شیرنوشیدنی، شیرآب) یا پروانه (حشره، جواز کسب، وسیله‌ی خنک‌کننده) یا واژه‌ی روشن که در بافت‌های مختلف معنای متنوعی دارد. روشن در مورد فضا یعنی نور، مانند «اتاق روشن»، در مورد شخص یعنی «مطلع و آگاه»، در مورد رنگ‌ها یعنی باز و شاد، در مورد مسائل و مطالب یعنی واضح، آشکار، شفاف و ...

مهم‌ترین علت پیدایش چند معنایی، امکان کاربرد واژه در مفاهیم نزدیک به هم است و این امکان از نبودن مرزهای قاطع و مشخص بین تصویرهای ذهنی یک کلمه حکایت می‌کند. در واقع، معنا حوزه‌ی مبهمی است که در هر کاربرد، با توجه به موقعیت، گوشه و جنبه‌ای از آن برجسته و نمایان می‌شود.

یکی دیگر از راه‌های پیدایش چند معنایی، کاربرد تخصصی کلمه است.

بسیاری از واژه‌ها علاوه بر معنای عمومی خود، در حرفه‌های مختلف معنای خاصی پیدا می‌کنند. این کلمه‌ها، نخست به صورت عبارت‌ها و گروه‌های اسمی یا فعلی به کار می‌روند ولی بعد به علت کثرت کاربرد، عبارت‌ها کوتاه می‌شوند و در شکل یک واژه رایج می‌گردند؛ مثال:

مخلوط: در اصلاح بستنی فروشی یعنی مخلوط بستنی و فالوده

دستی: در اصطلاح راننده‌ها یعنی ترمز دستی

چند معنایی، کارآیی زبان را بالا می‌برد و بار حافظه را سبک‌تر می‌کند و نمونه‌ای از اقتصاد زبان و کم‌کوشی است.

جمع‌های عربی را که در فارسی متداول است می‌توان به ۵ گروه تقسیم کرد:

۱- جمع‌هایی که به «ین» ختم می‌شوند؛ مانند: مهندسین، معلمین، محترمین و ...
 ۲- اسم‌هایی که به «ی» نسبت عربی ختم شده‌اند و با «ون» جمع بسته می‌شوند؛ مانند انقلابی - انقلابیون

۳- اسم‌های عربی که با «ات» جمع بسته می‌شوند؛ مانند: احساسات، مشاهدات، حشرات، اختراعات و ...

برخی از اسم‌های فارسی را نیز به تقلید از عربی با «ات» جمع می‌بندند؛ مانند: باغات
 ۴- اسم‌هایی که بدون نشانه‌ی جمع و با تغییر حرکت و افزودن یا کم کردن حرف یا حروفی به صورت جمع درمی‌آیند و چون در این نوع جمع، ساختمان مفرد کلمه شکسته می‌شود تا به صورت جمع درآید، آن‌ها را «جمع مکسر» می‌گویند؛ مکسر یعنی شکسته.
 جدول زیر برخی از جمع‌های مکسر را که در فارسی متداول است نشان می‌دهد.

مفرد	جمع	مفرد	جمع
رفیق	رفقا	بعد	ابعاد
رابطه	روابط	جد	اجداد
سانحه	سوانح	جنس	اجناس
شرط	شرایط	حکم	احکام
عجیب	عجایب	رقم	ارقام
علامت	علائم	شکل	اشکال
علم	علوم	اصل	اصول
قانون	قوانین	طرف	اطراف
منطقه	مناطق	عضو	اعضا
منظره	مناظر	عمق	اعماق
وسیله	وسایل	حق	حقوق

۳- نکته

اهداف: ۱- توانایی در تشخیص نهاد و گزاره، ۲- شناخت مفعول به عنوان بخشی از گزاره پاسخ: به کلمه‌های پاییز، زمستان و تابستان که در جمله به همراه «را» آمده‌اند، «مفعول» می‌گویند. همان‌طور که در سال‌های قبل خواندیم، نهاد قسمتی از جمله است که درباره‌ی آن خبری می‌دهیم.

گزاره خبری است که درباره‌ی نهاد داده می‌شود. هر کدام ممکن است یک یا چند کلمه باشد. فعل و مفعول همیشه در گزاره است. فعل جزء اصلی جمله است و حذف نمی‌شود و جمله بدون فعل معنی کاملی ندارد. (مگر با قرینه لفظی یا معنوی)

گزاره	نهاد
شاعر ایران است. شکست. عروسک خود را خواباند.	نظامی خودنویس پروین خواهر کوچک و زیبایی من

اکنون به این جمله‌ها دقت کنید: علی نشست. علی مداد خود را تراشید. در جمله‌ی اول «علی» نهاد است؛ زیرا، فعل «نشستن» درباره‌ی او خبری می‌دهد. در جمله‌ی دوم اگر بگوییم «علی تراشید»، معنی جمله کامل نیست و شنونده می‌پرسد «علی چه چیز را تراشید؟» پس گاهی فعل تنها به نهاد احتیاج دارد و گاهی هم به مفعول نیازمند است. مفعول معمولاً با کلمه‌ی «را» می‌آید و یا قابلیت پذیرش آن را دارد. مفعول کلمه‌ای است که فعل بر آن واقع شده است. حالا با دقت به هر دو جدول نگاه کنید.

گزاره	نهاد
کتاب را آورد او را دیدم	علی (اسم) من (ضمیر)

فعل	مفعول	نهاد
آورد دیدم	کتاب (اسم) را او (ضمیر) را	علی من

نهاد گاهی اسم و گاهی ضمیر شخصی است.
مفعول نیز گاهی اسم و گاهی ضمیر شخصی است.
مفعول جزئی از جمله و همیشه در گزاره است.

گزاره		نهاد
فعل	مفعول	نهاد
دوست دارند	برفبازی را	بچه‌ها

۴- گفت و شنودها: هدف از این فعالیت تقویت مهارت برقراری ارتباط و توسعه‌ی توانایی‌های کلاسی است تا دانش‌آموزان در فضای گفت و شنودها با یکدیگر به انتظام دادن اندیشه‌های خود برسند و مفاهیم درس در ذهنشان تعمیق بیشتری یابد.

پاسخ پیشنهادی

۱- ایثارگران، جانبازان، مددکاران اجتماعی، معلمان، پزشکان و ... هر کدام به نوعی به جامعه خدمت می‌کنند.

۲- خدمت به مردم هم نوعی عبادت است که موجب خشنودی و رضای خدا می‌شود؛ از این راه می‌توان با مردم همدلی نمود و هم باعث احساس لذت درونی شد که موجب آرامش روحی و نزدیکی به خداست.

۳- پاسخ آزاد

۵- فعالیت‌های ویژه

این فعالیت درصدد است تا دانش‌آموزان را به کتاب‌خوانی و جست‌وجو درباره‌ی داستان‌ها و شرح‌حال‌ها علاقه‌مند کرده و آن‌ها را به خصلت پسندیده‌ی مطالعه عادت دهد. پیشنهاد می‌شود، دانش‌آموزان در گروه‌های ۲ یا ۳ نفره، کتاب موردنظر را خوانده و پس از گفت‌وگو درباره‌ی آن نسبت به طراحی و اجرای نمایش بخشی از داستان اقدام کنند.

ب) بنویسیم

تمرین ۱: اهداف این تمرین، تقویت املا نویسی مهارت خلاصه‌نویسی (تلخیص) و بندنویسی است.

تمرین ۲: اهداف این تمرین، آشنایی بیشتر با معانی متفاوت یک کلمه و تقویت جمله‌نویسی است.

پاسخ‌های پیشنهادی

رسید: الف - بهار از راه رسید. (رسید در این جمله به معنی «آمدن» است.)

ب - علی پس از تحویل دادن بار، رسید گرفت. (رسید به معنی نوشته‌ای است که

هنگام گرفتن یا دادن چیزی، برای شخص مقابل تنظیم می‌شود.)
کشید : الف - علی تصویر باغ را کشید.

ب - میوه فروش دو کیلو بار کشید. (کشید یعنی وزن کرد)

پ - مریم از ترس فریاد کشید. (کشید یعنی داد زد)

توجه : معانی دیگر «کشیدن» شامل دراز کردن، کش دادن، جذب کردن، باربردن، کشیدن، تحمل کردن (درد کشیدن)، رنج کشیدن و ... است.

تمرین ۳ : اهداف این تمرین، آشنایی بیشتر با مفرد کلمات و گسترش دامنه‌ی واژگان و تقویت املانویسی است.

پاسخ : قلوب، قلب	علما، عالم	مسائل، مسئله
مطالب، مطلب	اعماق، عمق	اوائل، اوّل

تمرین ۴ : اهداف این تمرین، تقویت مهارت جمله‌نویسی، تشخیص مفعول در جمله، آشنایی با ساختار نحوی جملات در زبان فارسی است.

پاسخ‌های پیشنهادی

الف) کودک غذا را خورد. (غذا مفعول است)

ب) صدای رعد و برق کودک را می‌ترساند. (کودک)

پ) او دستم را گرفت. (دستم)

تمرین ۵ : اهداف این تمرین، تقویت جمله‌نویسی، آشنایی بیشتر با افعال، توانایی ساختن جمله‌هایی است که دارای مفعول باشند.

تمرین ۶ : اهداف این تمرین، تقویت مهارت خوشنویسی، علاقه‌مندی به هنر خوشنویسی و تقویت روحیه‌ی همدردی با دیگران است.

تمرین ۷ : اهداف این تمرین، تقویت مهارت تصویرخوانی، توانایی درک مفاهیم موجود در تصویر و تقویت مهارت مشاهده‌ی دقیق، آشنایی با تفاوت‌ها و شباهت‌های تصویری و ... تقویت مهارت نوشتن (بندنویسی) است.

انشای هفته

اهداف

۱- تقویت و توسعه‌ی نگارش

۲- تقویت روحیه‌ی جست‌وجوگری مطالعه و تحقیق

۳- آشنایی با بزرگان و ویژگی‌های شخصیتی آنان

درس : نهم	عنوان : تو نیکی می کن و در دجله انداز
	<p>۱- آشنایی با داستانی از متون کهن مربوط به قابوس نامه</p> <p>۲- آشنایی با چند ضرب المثل فارسی</p> <p>۳- درک و فهم پیامد مثبت نیکی و بخشش</p> <p>۴- آشنایی با نثر قدیم و مقایسه آن با نثر جدید فارسی</p> <p>۵- تقویت روحیه نیکی و احسان به دیگران</p> <p>۶- آشنایی با برخی نکات زبانی مانند: صفت های ترتیبی، بازنویسی.</p> <p>۷- توانایی انجام فعالیت های پیوسته با مهارت های زبانی درس</p>

کلید و اثرها	واژه آموزشی	نکته	بازی	نمایش	شعر	شاعر
فتح - خلیفه ی بغداد - پذیرفته - ملاحان - کارآموده - تصمیم - می غزید - دیواره ی رود - سعی - حفره ای - تعالی - عطا - طعام - غوطه - لحظه ای - اتفاقاً - وعده - شکرانه ی - محمدین الحسین الاسکاف - سیاس گزاری - نوادگان - دجله - نیازمند	ساخت صفت با اعداد با پسوند «م» و پسوند «مین»؛ مثل: هفتم - هفتمین	بازگردانی یا تغییر متن قدیم از قابوس نامه به متن ساده ی امروزی	-	نمایش یک کار نیک به صورت پاتومیم	چشمه و سنگ	ملک الشعرا ی بهار

فعالیت های کتاب بخوانیم	فعالیت های کتاب بنویسیم
<p>درک و دریافت : توانایی پاسخ گویی به سؤالات ارجاعی متن - استدلال درباره ی رویدادهای داستان پاسخگویی به سؤال استنباطی متن، یعنی بیان پیام درس</p> <p>واژه آموزشی: تقویت مهارت ساخت صفت</p> <p>نکته ها: توانایی بازگردانی یک متن قدیمی به متن ساده ی امروزی</p> <p>گفت و شنود: تقویت مهارت کلامی</p> <p>۱- پاسخ گویی به سؤال های مربوط به درس</p> <p>۲- تمام کردن داستان با میل و خواسته ی خود</p> <p>۳- ذکر چند ضرب المثل فارسی</p> <p>فعالیت های ویژه: خواندن یک نمونه داستان کهن در کلاس و اجرای پاتومیم</p>	<p>۱- خلاصه نویسی داستان در پنج خط</p> <p>۲- بازنویسی جمله ها با بیان خود</p> <p>۳- پیدا کردن معنی کلمات داده شده از متن درس (تقویت املائی - انشایی)</p> <p>۴- شناسایی نهاد، گزاره و مفعول در جمله ها</p> <p>۵- نوشتن معنی عبارت ها (املائی، انشایی)</p> <p>۶- رونویسی و خوشنویسی از شعر</p> <p>۷- درک پیام تصویر و نوشتن کلمه ی مخالف</p> <p>۸- جمله سازی با دو کلمه در یک جمله</p> <p>۹- بازنویسی حکایت به نثر امروزی</p>

الف) بخوانیم

○ اشاره

هدف اصلی درس، نهادینه کردن خصل و صفات شایسته‌ی اخلاقی و انسانی و تقویت حس علاقه‌مندی دانش‌آموزان به کسب این گونه صفات برجسته از قبیل نیکی و بخشش است. تقویت و گسترش این گونه ارزش‌ها نه تنها موجب پیشگیری از بسیاری از آسیب‌های اجتماعی خواهد شد بلکه زندگی فرد نیز، از طریق رسیدن به آرامش درونی و رضامندی قلبی، با شادابی و نشاط توأم خواهد شد.

○ مفاهیم و نکات اساسی متن

- ۱- نکات مفهومی: «ملاحانی کارآزموده آمدند تا در دجله به او شنا بیاموزند»
یعنی، از ملوانان (کسانی که در شنا ماهرند؛ چون، روی کشتی و در دریا کار می‌کنند) خواسته شد که در رود دجله (یکی از دو رود معروف عراق) به فتح شنا یاد بدهند.
- «شنا کردن را به خوبی نیاموخته بود ولی وانمود می‌کرد که همه چیز را آموخته است.»
یعنی با وجود این که هنوز شنا کردن را خوب یاد نگرفته بود، ولی طوری نشان می‌داد که فن شنا را خوب یاد گرفته است.
- «لابه‌لای موج‌های خروشان رود پیچید.» یعنی، موج‌های خروشان رود او را با خود بردند.
- «رود می‌گرید و می‌خروشید و فتح را با خود می‌برد.» یعنی، رود پر آب با امواج و سروصدای زیاد، فتح را با خود می‌برد.
- «تا خدای تبارک و تعالی چه بخواهد. به هر حال از مرگی سخت جان به در بردم.» یعنی، از مرگ وحشتناکی نجات پیدا کردم. برای آینده باید منتظر باشم تا ببینم خواست خداوند بزرگ چیست.
- «هر که فتح را مرده بیابد و بیاورد، او را هزار دینار عطا کنم.» یعنی، هر کس جسد فتح را پیدا کند و پیش من بیاورد، به او هزار دینار می‌بخشم.
- سوگند یاد کرد که: «تا زمانی که فتح را همان‌طور که پیدا می‌کنند، پیش من نیاورند و فتح را نبینم، غذا نمی‌خورم.»
یعنی قسم خورد که «تا وقتی که فتح را همان‌طور که پیدا می‌کنند، پیش من نیاورند و فتح را نبینم، غذا نمی‌خورم.»
- «ملاحان به آب زدند.» یعنی، ملاحان وارد آب شدند. (داخل آب رفتند).

– «در بی یافتن فتح لحظه‌ای از پای نشستند.» یعنی، برای پیدا کردن فتح، حتی یک لحظه صبر نکردند (بی‌کار نشستند).

– به خادمان دربار گفت: «نان و طعام بیاورید که فتح هفت روز است لب به غذا نزده» یعنی، به خدمتکارهای کاخ گفت: «نان و غذا بیاورید که فتح هفت روز است، غذا نخورده است.»

۲– نکات دستوری: در جمله‌ی «یا خلیفه من سیرم.»، «یا» حرف ندا نامیده می‌شود؛ یعنی، ای خلیفه و کلمه‌ی «خلیفه» که خطاب قرار گرفته است، «منادا» نامیده می‌شود.

– کلمه‌ی هفتمین از ترکیب «هفت + پسوند مین» ساخته می‌شود که یک نوع صفت می‌باشد.
– ساخت کلماتی چون نوادگان و ستارگان که از ترکیب نواده + ان و ستاره + ان است، وقتی چنین کلماتی به صورت جمع با «ان» ارائه می‌شود، (ه) آخر کلمه به «ـِ» تغییر می‌یابد و صامت میانجی «گ» بین دو مصوت «ه» غیرملفوظ و «ا» قرار می‌گیرد.

نمونه‌های دیگر:

مرده + ان = مردگان

زنده + ان = زندگان

خفته + ان = خفتگان

تشنه + ان = تشنگان

گرسنه + ان = گرسنگان

– بازگردانی متن از زبان قدیم به زبان ساده امروزی نیز از نکات قابل توجه در این درس است.

۳– آرایه‌های ادبی: در این درس، جاندار پنداری ضعیفی در مورد (رود) وجود دارد. در جایی که می‌گوید:

«هر روز تعدادی نان را بر سینی بزرگ می‌گذاشتم و به آب روان رود می‌سپردم.»
«رود» را جاندار فرض کرده که نان‌ها به او سپرده شده است. این امر همان «صنعت تشخیص» یا «جاندار پنداری» است.

۴– نکات نگارشی: در متن درس از علامت «؛» که ویرگول – نقطه یا «سمی کلن» نامیده می‌شود، استفاده شده است. هر گاه هدف ایجاد مکث طولانی بین دو جمله یا دو عبارت باشد، از این علامت استفاده می‌کنیم. هم‌چنین، میان دو جمله‌ی مرکب که با حرف عطف به یک‌دیگر متصل نشده‌اند، از علامت ویرگول – نقطه استفاده می‌شود.

مثال: او دانست که تلاش بیهوده است؛ پس خود را به رودخانه سپرد و همراه آب رفت.
– در متن درس از علامت‌های دو نقطه (:) و گیومه () استفاده شده است. وقتی دو جمله پشت سر هم می‌آید و جمله‌ی دوم حالت نقل قول دارد، از این دو علامت استفاده می‌شود.

مثال ۱) بر خاک نشست و گفت: «هر که فتح را با آن حال که یافته‌اند نزد من نیاورند و من او را نبینم، طعام نخورم.»

پیشنهاد

برای تدریس این درس، بهتر است از روش کارآیی گروه استفاده شود. دانش‌آموزان را به گروه‌های ۳ یا ۴ نفره تقسیم کنید و از آنان بخواهید به صورت فردی درسی را مطالعه کنند. بعد از یک بار خواندن متن، چند سؤال درباره‌ی متن درس به آن‌ها بدهید تا میزان درک مفهوم درس ارزیابی گردد. سپس هر گروه به پاسخ‌گویی بپردازند و بر هر یک از پاسخ‌ها توافق نمایند. بعد، کلیه‌ی سؤالات به آنان داده شود تا نمره‌ی فردی و نمره‌ی گروهی خود را محاسبه نمایند. سپس بحث با کل گروه‌های کلاسی پی‌گیری گردد.

۵- توصیه‌های املائی: کلمه‌هایی مانند «اتفاقاً» که ممکن است به صورت غلط املائی «اتفاقن» نوشته شود، با دادن کلمه‌های مشابه و تکرار و تمرین قابل آموزش است؛ مانند: قطعاً، حتماً، فعلاً، اولاً، ثانیاً و ...

– کلمه‌هایی مانند «تعالی» دارای الف مقصوره‌اند و صدای آخر آن‌ها «آ» تلفظ می‌شود. باید توجه دانش‌آموزان را به این نکته جلب کرد و مثال‌های مختلفی در این زمینه بیان نمود؛ مثال: حتی، موسی، عیسی و ...

– برخی از کلمه‌های درسی را می‌توان از طریق کلمات هم‌خانواده آموزش داد و از اشتباهات املائی جلوگیری نمود؛ مثال: کلمه‌ی «طعام» که هم‌خانواده‌های این کلمه عبارت‌اند از طعمه، اطعام، طعم.

واژه‌های مهم املائی درسی عبارت‌اند از:

فتح، خلیفه‌ی بغداد، پذیرفته بود، ملاحان، کارآزموده، تصمیم، می‌گریید، کناره‌ی رود، حفره‌ای، سعی، تعالی، عطا، طعام، غوطه، لحظه‌ای، اتفاقاً، وعده، شکرانه‌ای، محمدبن‌الحسین‌الاسکاف، سپاس‌گزاری، نوادگان، ثروت.

○ فعالیت‌ها

۱- درک و دریافت

اهداف

- توسعه و تعمیق آموخته‌های درس
- درک و فهم پیام درس
- تقویت مهارت گوش دادن و سخن گفتن

پاسخ‌های پیشنهادی

سؤال ۱: چون هر روز نان‌هایی که به رود دجله سپرده می‌شد می‌گرفت و چند تا از آن‌ها را می‌خورد.

سؤال ۲: به دو دلیل؛ یکی این که فایقی بیاورد و دیگر این که نزد خلیفه برود و خبر زنده بودن فتح را بدهد و قولی از خلیفه بگیرد و بعد فتح را نزد او ببرد.

سؤال ۳: پیام درس این است که انسان نباید در زندگی برای هر کار نیکی که انجام می‌دهد منتظر پاداش‌های فوری و آنی باشد. خداوند کارهای نیک هر کس را می‌بیند و به حساب می‌آورد و در موقع و موقعیت مناسب پاداش می‌دهد.

۲- واژه آموزشی

اهداف:

- توسعه و گسترش گنجینه‌ی واژگانی در حوزه‌ی ساخت نوع دیگری از صفت
 - گسترش واژگان از طریق ساخت صفت پیشین (هفتمین روز)؛ هفت + مین = هفتمین
 - تقویت مهارت ساخت صفات پسین و پیشین از طریق تمرین و ممارست در این امر
- #### ۳- نکته‌ها

اهداف: توانمند کردن دانش‌آموزان به بازگردانی و بازنویسی از نثر کهن به نثر امروزی هدف این فعالیت است. پیشنهاد می‌شود توجه دانش‌آموزان را به شکل ساختاری و محتوایی هر دو نثر جلب کرده؛ آن‌ها را به کشف تفاوت‌ها و شباهت‌ها هدایت نموده، پس از مقایسه این دو نثر از طریق بحث و گفت‌وگو نظر آن‌ها را به انشای هفته‌ی این درس در کتاب بنویسیم جلب کنید.

۴- گفت و شنود

اهداف: توسعه و تعمیق مهارت گوش کردن و سخن گفتن

- بسط و گسترش تخیل و تصویرسازی ذهنی

پاسخ‌های پیشنهادی

سؤال ۱: ممکن است پاداش آنی و فوری داشته باشد ولی کار نیک نباید به چنین منظوری انجام شود.

سؤال ۲: (پاسخ آزاد) هر کس تجربه‌ی خودش را بگوید.

سؤال ۳: (پاسخ آزاد) چون سؤال واگرا است، دانش‌آموزان به دل‌خواه خود داستان را پایان برند و فتح را نجات بخشند.

۵- فعالیت‌های ویژه

اهداف:

۱- علاقه‌مندی به مطالعه‌ی داستان‌های قدیمی

- ۲- ایجاد جو شاد و با نشاط در کلاس
 - ۳- توسعه و تعمیق مفهوم نیکی از طریق نمایش‌های مختلف در این زمینه
 - ۴- تقویت مهارت ایفای نقش (پانتومیم)
- بهار (محمدتقی، ملک‌الشعرا)

بهار در ادب امروز ایران به عنوان شاعری بزرگ، محقق برجسته و روزنامه‌نگاری مبتکر شهرت دارد. در سال ۱۲۶۶ خورشیدی، زندگی او در یک خانواده‌ی اهل فضل و ادب آغاز شد. از جوانی به سرودن، نوشتن و پژوهش مشغول شد و تا آخرین روزهای زندگی، شور یافتن، دریافتن و دانستن در جان او بود. پدرش، محمدکاظم صبوری، ملک‌الشعراي آستان قدس رضوی بود و پس از درگذشت او، فرزندش محمدتقی عنوان پدر را به میراث برد. بهار بیش از چهل سال در کار پژوهش، بررسی، تدریس، سرودن، گفتن و نوشتن بود و همواره حاصل جریان‌های ذهنی‌اش را در دسترس هم‌میهنانش می‌گذاشت.

او ابتدا در خراسان روزنامه‌ای به نام «نوبهار» پدید آورد و در آن به نشر اندیشه‌های اجتماعی خود که هنوز برای دستگاه حاکم پذیرفتن آن آسان نبود، پرداخت. پس از مشروطه، نماینده‌ی مجلس شورای ملی شد و به تهران آمد. در تهران نوبهار را نشر داد و به خاطر آن، یک بار هم به زندان رفت. در حدود سال ۱۳۰۰، انجمنی به نام «دانشکده» تأسیس کرد و مجله‌ای به همین نام نشر داد که در شیوه‌ی نگارش و گشودن راه تحقیق برای دانشوران عصر خود سرمشق بود. به همراه انجمن دانشکده، زندگی بهار نیز اندک اندک از گذرگاه سیاست دور شد و بیشتر در راه تحقیق و نوشتن افتاد و تا سال ۱۳۳۰، که بیماری سل او را از پا درآورد، در این راه بود و همواره سروده‌ها و نوشته‌هایش به محفل یاران، دوستان و شاگردان گرمی و رونق می‌داد.

بهار علاوه بر دو جلد دیوان شعر دو دسته کار تحقیقی نیز از خود برجای گذاشته است؛ کتاب‌های گذشتگان از جمله مجمل‌التواریخ و القصص، تاریخ سیستان و ترجمه‌ی رساله‌ی النفس ارسطو و دیگر، بررسی‌هایی در مسائل ادبی و تاریخی که می‌توان به کتاب‌های احوال محمدبن جریر طبری، رساله‌ای در احوال مانی، شرح احوال فردوسی و تاریخ مختصر احزاب سیاسی اشاره کرد. سرآمد کارهای پژوهشی بهار، «سبک‌شناسی» در سه جلد است که در آن تاریخ زبان فارسی و تحول نشر آن بررسی شده و اثر کتاب‌های برجسته‌ی ادب ایران ارزیابی گردیده است.

شعر بهار از نظر قالب و طرح کلی دنباله‌ی شعر قدیم ایران است و قصیده‌های بلند او یادآور سروده‌های کهن خراسانی و گاه از نظر احساس، عمق و اندیشه، همانند شعر دلاویز عراقی است، البته تقلید نیست. هم‌چنین شعر او از نظر لفظ و معنی دارای ابتکار است؛ به خصوص معانی اجتماعی و گاه سیاسی در شعر بهار تازگی‌هایی دارد که به خوبی نشان دهنده‌ی او و زمانه‌ی اوست.

چشمه و سنگ

گشت یکی چشمه زسنگی جدا
گه به دهان بر زده کف، چون صدف
گفت درین معرکه یکتا منم
چون بدوم، سبزه در آغوش من
چون بگشایم زسر مو، شکن
قطره‌ی باران که درافتد به خاک
در بر من ره چو به پایان برد
ابر زمن حامل سرمایه شد
گل به همه رنگ و پرازندگی
در بن این پرده‌ی نیلوفری
زین نمط آن مست شده از غرور
دید یکی بحر خروشنده‌ای
نعره برآورده فلک کرده کر
راست به مانند یکی زلزله
چشمه‌ی کوچک چو بدان جا رسید
خواست کز آن ورطه قدم درکشد
لیک چنان خیره و خاموش ماند

نیما یوشیج

ب) بنویسیم

۱- هدف از این تمرین تقویت مهارت خلاصه‌نویسی (تلخیص)، سطرنویسی و تقویت رونویسی و املا می‌باشد.

۲- هدف از این تمرین تقویت مهارت بازگردانی جمله با توجه به ساخت صفت و تقویت جمله‌نویسی می‌باشد.

پاسخ پیشنهادی:

- پاییز فصل سوم سال است.

- سال گذشته سال چهارم تحصیلی خود را پشت سر گذاشتیم.

۳- هدف از این تمرین آشنایی بیشتر با کلمه‌های هم معنی، گسترش واژگان و تقویت املا می‌باشد.

پاسخ پیشنهادی

پیدایش کردم : او را یافتم می‌اندازی : می‌افکنی بخشش : گذشت، عطا

ساحل : کنار دریا کشتیبان : ملاح

نیازمندان : فقرا غذا : طعام

۴- هدف از این تمرین آشنایی بیشتر با نهاد، گزاره و مفعول جمله و نیز تقویت جمله‌سازی است.

مفعول	گزاره	نهاد	
خود	خود را به سوراخ انداخت.	فتح	الف
شنا کردن	شنا کردن را به خوبی نیاموخته بود.	فتح	ب
بیست نان	هر روز بیست نان را در سینی بزرگی می‌گذاشت	اسکاف	پ

۵- هدف آشنایی بیشتر با معنای عبارت‌ها، تقویت جمله‌سازی و املا می‌باشد.

پاسخ پیشنهادی:

الف : ملاحان وارد آب شدند.

ب: در جریان رودخانه قرار گرفت.

پ: او را از فرزندان خود بیشتر دوست داشت.

ت: فتح لحظه‌ای بی‌کار نبود و سعی و تلاش می‌کرد.

۶- هدف از این تمرین تقویت خوشنویسی و رونویسی، تقویت حس کمک به هم‌نوع و آشنایی بیشتر با شعر است.

۷- هدف از این تمرین، تقویت تصویرخوانی و تصویرنویسی، درک مفاهیم موجود در تصویر، آشنایی بیشتر با کلمه‌های مخالف و گسترش واژگان می‌باشد.

پاسخ پیشنهادی: گریان، شجاع، بیدار، نشسته

۸- هدف از این تمرین، تقویت مهارت جمله‌سازی (نگارش خلاق)، توانایی در به‌کارگیری دو کلمه در یک جمله و گسترش واژگان است.

پاسخ پیشنهادی:

شتابان از کنار رودخانه عبور کرد.

ثروت خود را در راه کسب دانش به‌کار گرفت.

صرفه‌جویی، به معنی درست مصرف کردن است.

نمی‌شود به جای نان، آجر به مردم بدهی.

○ انشای هفته

هدف تقویت مهارت بازگردانی جمله‌ها به شکل امروز، آشنایی بیشتر با حکایات پندآمیز، توانایی در به‌کارگیری واژه‌های جدید به جای لغات قدیمی و نیز تقویت مهارت نوشتن است.